

СТИЛІ В АРХІТЕКТУРІ УКРАЇНИ 1920-Х – ПОЧАТКУ 1930-Х РОКІВ**Худяков І. О.,**

hudykov.abs@odaba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-6310-614X

Яременко І. С.,к.арх., доцент,
yaryomenkoirina.abs@odaba.edu.ua, ORCID: 0000-0001-7057-1827*Одеська державна академія будівництва та архітектури*

Анотація. В статті розглядаються стилі в архітектурі України 1920-х – початку 1930-х років, яким віддавали перевагу вітчизняні зодчі. Розглянуті джерела впливу на формування стилів тогочасних будівель і споруд, включаючи як загальноєвропейські тенденції і авангардні напрями в радянській архітектурі, так і мотиви українського архітектурного модерну, барокової та класичної архітектури. Тема розкрита на прикладах із забудови українських міст -Харкова, Києва, Дніпра. Відмічено значну роль конструктивізму в забудові першої столиці Радянської України – Харкова, спадщину цього стилю в інших українських містах, поступовий перехід до постконструктивістської архітектури та ар-деко, зміну стильової спрямованості після 1932 року і перехід до сталінської неокласики.

Ключові слова: стилі в архітектурі України, конструктивізм, постконструктивізм, ар деко, український архітектурний модерн.

Вступ. Вивчення та аналіз вітчизняної архітектурної спадщини – важлива складова національно-історичної ідентифікації, пошуків своєрідності і неповторності і, водночас, усвідомлення зв'язку із світовими тенденціями розвитку архітектури.

В українській архітектурі 1920-х – початку 1930-х років поєдналися сучасні загальноєвропейські тенденції і національні особливості, пов'язані з народними традиціями і творчістю вітчизняних митців. В цей час в Західній Європі формуються нові архітектурні стилі – функціоналізм, неопластицизм, експресіонізм, в Радянському Союзі – конструктивізм і раціоналізм. Продовженням еволюції стає стиль ар-деко, що заявив про себе на виставці декоративних мистецтв в Парижі 1925 року. В руслі цих тенденцій розвивалась і архітектура України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання історії радянської архітектури першої половини ХХ сторіччя, архітектури України радянського періоду, формування напрямів і стилів цього часу розглядаються в роботах Ю.С. Асєєва, О.В. Рябушина, В.І. Тимофійенка, С.О. Хан-Магомедова. Архітектурі України на межі ХІХ і ХХ сторічч, формуванню Українського архітектурного модерну присвячені роботи В.В. Чепелика, В.С. Ясієвича. Генезис та спадщина архітектури авангардного модернізму в Україні 1920-1930-х років розглянуті в дисертації і статтях С.О. Смоленської [1]. Еволюція стилю ар-деко у вітчизняній архітектурі 1920-1950 років ХХ сторіччя представлена в монографії І.І. Крейзер.

Постановка завдання. Завданням статті є дослідження особливостей стильових рішень в архітектурі України в 1920-і – на початку 1930-х років з урахуванням впливу авангардних напрямів, що формували модернізм першої половини ХХ сторіччя, а також національно-історичних традицій і спадщини Українського архітектурного модерну.

Основний матеріал і результати. Новаторські перетворення, що відбувались в архітектурі України 1920-1930-х років, мають, як і в тодішньому СРСР, попередньою основою роботи архітекторів модерну і його раціонального крила і творчі експерименти

художників авангардних напрямів. Втіленням рис самобутнього українського модерну стала будівля Полтавського земства архітектора В.Г. Кричевського, 1903-1908, що мала численних послідовників. В душі гуцульської сецесії розробляли свої твори архітектори проектної фірми І.І. Левинського у Львові, який входив тоді до складу Польщі. Характерним прикладом є будинок санаторію К. Солецького, проєкт якого створений архітектором О.О. Лушпинським, 1908-1910. Раціональний напрямок модерну в діяльності українських архітекторів представлений будівлями клубу-театру в Катеринославі, арх. О.М. Гінзбург, 1909-1913, торгового центру «Магнус» у Львові, арх. Р.Ф. Фелінського, 1913, інтер'єрами Бесарабського ринку в Києві, арх. Г.Ю. Гай, М.П. Бобрусов, 1909-1912, та ін. Рішучі зміни архітектурних форм і стилів, які відбулись в період 1920 – початку 1930-х років, були б неможливі також без підґрунтя, підготовленого творчою і педагогічною діяльністю художників авангардних напрямів, в тому числі українських художників О.К. Богомазова, К.В. Піскорського, В.Д. Єрмілова та ін.

Під впливом загальноєвропейських і вітчизняних тенденцій і архітектурних напрямів формується нова авангардна архітектура, поширюється стиль конструктивізм в практиці проєктування і будівництва, що розгорнулись в середині 1920-х років на Україні. Але конструктивізм не був єдиним стилем, який застосовували тогочасні митці, а, як відмічає С.О. Смоленська, і класика, і модерн, і національні мотиви в архітектурі вимагали і отримували модерністське осмислення, що відображалось в лаконічності форм, їх функціональній та конструктивній виправданості, застосуванні по можливості передових будівельних матеріалів і конструктивних схем [1, с.136].

Приклади конструктивістської архітектури з'явилися в багатьох містах України – Харкові, Києві, Дніпропетровську, Запоріжжі, Одесі та ін.

Нова столиця Радянської України - Харків, за задумом влади, мала стати взірцем «соціалістичного міста» нового типу. На короткий час, із середини 1920-х до початку 1930-х років Харків став ще й столицею офіційного архітектурного стилю – конструктивізму. До забудови нового Харкова було залучено не лише українських, а й провідних столичних архітекторів.

Одним із перших знакових прикладів конструктивізму став Харківський центральний поштамт. Всесоюзний конкурс на будівлю поштамту було оголошено в квітні 1927 року. На конкурсі першу премію отримав проєкт П. О. Голосова, другу – конструктивістський проєкт студента МВТУ А. Г. Мордвінова. Саме цей другий проєкт був прийнятий до виконання (рис.1). Він визвав гостру дискусію про шляхи майбутнього розвитку архітектури Харкова, який закінчився остаточною перемогою прихильників конструктивізму [2].

Ще одним символом нової доби стала будівля універсального магазину «Хаторг» на Павлівській площі (рис.2). Вона була збудована на місці торгових рядів у 1930-1933 роках за проєктом харківського архітектора О. В. Лінецького у конструктивістському стилі. У 1934 році «Хаторг» став центральним універмагом. Відкриття великого універсального магазину у столиці розглядалося владою як перемога над дрібним торговцем та остаточною політикою НЕПу до соціалістичної економіки [3].

Центром нової столиці став майдан ім. Дзержинського (зараз майдан Свободи) – найбільша за розмірами площа України (рис.3). В 1924 році архітектором В.К. Троценком була розроблена попередня схема цього району міста. По плану В.К. Троценка великий круглий майдан став центром сходження радіальних вулиць. До майдану від вул. Сумської вів широкий проспект. Сам майдан був оточений великими адміністративними будівлями в стилі конструктивізму, центральне місце серед яких займав Будинок Державної промисловості (Держпром).

Рис.1. Харків. Поштамт, арх. А.Г. Мордвінов, 1928-1929

Рис.2. Харків. Універмаг ХАТОРГ (ЦУМ), арх. О.В. Лінецький, 1930-1933

Рис.3. Харків. Держпром, арх. С.С. Серафимов, С.М. Кравець, М.Д., Фельгер, 1925-1928

У 1925 році було оголошено конкурс на проєкт центральної будівлі на площі Дзержинського, де розміщувалися б організації, що керували промисловістю УРСР, а також Рада народних комісарів УРСР. Першу премію отримала група лєнінградських архітекторів в складі С.С. Серафимова, С.М. Кравця і М.Д. Фельгера. Динамічна архітектурна композиція Держпрому – «першого хмарочоса України» складалась з різноповерхових корпусів, що підвищувались ближче до центру і поєднувались між собою розташованими на верхніх рівнях переходами над першою і другою Радіальними вулицями (зараз це вулиці Юри Зойфера і Ромена Роллана), що вели до майдану. Будівництво символу нової епохи стало головним будівельним майданчиком республіки, хоча й здійснювалося примітивними засобами [4].

Крім Держпрому в конструктивістський ансамбль площі входили й інші будівлі. Будівництво Дома Кооперації за проєктом О.Р. Мунца та О.І. Дмитрієва почалося у 1929 році. В цьому будинку передбачалось розташування кооперативних установ, які б керували сільським господарством УРСР. На відміну від інших будівель на майдані цю будівлю було заплановано побудувати не з залізобетону, а з цегли, що вплинуло на її зовнішній вигляд.

Ще однією важливою частиною ансамблю став Будинок проєктних організацій архітектора С.С. Серафимова. Сам архітектор вважав цей твір найбільш вдалою своєю роботою. Будинок був запроєктований у 1929 році для розміщення проєктних і наукових

установ. Проект С. Серафимова переміг на конкурсі амбітний проект братів Весніних, тому що створював єдиний ансамбль з Держпромом. Під час Другої Світової війни цей будинок було сильно пошкоджено. Після війни його почали відбудовувати в дусі сталінського «ампіру», але згодом відмовились від «архітектурних надмірностей». Свого сучасного вигляду будинок набув у 1959 році.

Серед відомих пам'яток архітектури Харкова в стилі конструктивізм – готель «Інтернаціонал» на пл. ім. Тевелева (Конституції), арх. Г.О. Яновицький, 1934; клуб Будівельників, арх. Я.А. Штейнберг, І.І. Малозьомов, І.Ф. Мілініс, 1930; стадіон «Динамо», 1929-1931, споруди якого спочатку також були виконані в конструктивістському стилі; Палац робітника (Палац культури «Залізничник»), арх. О.І. Дмитрієв, 1927-1932, який стилістично можна визначити як конструктивістський з окремими елементами ар-деко; Будинок Червоної армії та флоту, арх. А.М. Касьянов, 1932; клуб-театр союзу «Харчосмак», арх. О.В. Лінецький, 1930. Проект Червонозаводського театру, збудованого в 1931-1938 роках, архітектори В. Пушкарьов і В. Петі виконали в стилі конструктивізм, але пізніше, після зміни стилістичного напрямку в радянській архітектурі в середині 1930-х років проект був підданий критиці і перероблений архітектором В. К. Троценко.

На відміну від Харкова конструктивізм в Києві був представлений значно менше. Перенесення столиці в Харків мало наслідком занепад будівництва в Києві в 1920-х роках. Повернення столичних функцій в 1934 році збіглося за часом з поворотом до сталінського історизму. Це було причиною того, що забудова Києва, вже як столиці України, відбувалась переважно в формах сталінської неокласики. І хоча в Києві не з'явилося значних конструктивістських ансамблів, як Держпрому в Харкові, окремі конструктивістські будівлі заслуговують на увагу. Крім конструктивістських витворів, в Києві споруджуються будівлі в стилі ар-деко, як продовження традиції довоєнного українського архітектурного модерну.

Конструктивістська архітектура в другій половині 1920-х в Україні, передусім, сприймалася як свідчення спроби більшовицької влади побудувати нове суспільство на засадах ідей комунізму. Центром генерації такої архітектури в Києві був, перш за все, Київський художній інститут під керівництвом І.І. Врони. Серед провідних київських архітекторів - професори інституту і досвідчені архітектори П.Ф. Альошин, О.М. Вербицький, В.Н. Риков, які працювали як в більш традиційному стилі, так і в авангардному.

Одним з перших витворів конструктивізму в Києві стало пожежне депо на вулиці Ростиславській (колишня вул. Маршала Рибалка). Воно було споруджено у 1926-1927 роках архітектором М. Анічкіним. Будівля депо відображає пошуки стильових форм в архітектурі того часу. Разом з конструктивістськими рисами в ньому є також нетипові для конструктивізму деталі, більш притаманні архітектурі ар-деко, такі як арокні вікна верхнього ярусу, загальна симетрично кутова композиція.

Першою промисловою будівлею в стилі конструктивізму в Києві стала будівля Київської районної електростанції на Рибальському острові. Її будівництво відбулось в 1926-1930 роках під керівництвом випускника ВХУТЕМАСу молодого архітектора М. Паруснікова. Комплекс станції виділявся своєю асиметричною композицією. Фасад котельні був розчленований великими вітражами. На жаль, зовнішній вигляд будівлі був істотно змінений через реконструкції та добудови.

В 1927 році на Шулявці почалось будівництво великого комплексу кіностудії ВУФКУ із спорудами різного технологічного призначення, арх. В.Н. Риков. Центральне місце займав головний павільйон студії розмірами понад 110 на 40 м, де одночасно могли працювати до п'яти знімальних груп. Він мав металевий каркас та цегляні стіни. В павільйоні було побудовано два басейни для кінозйомок. Архітектурний стиль будівлі тяжів до ар-деко, що було відображено в чіткому ритмі пілястр і великих віконних отворів. Торці будівлі розчленовані баштами сходових клітин із вертикальними стрічками вікон.

Іншим знаковим об'єктом, пов'язаним з кіно, був кінотеатр «Дев'яте Держкіно» (сучасний кінотеатр «Жовтень»). За конкурсним проектом Н. Троцького його здійснив

київський архітектор В.Н. Риков в 1930 році. Завершена будівля була виконана в яскравому конструктивістському стилі. Кінотеатр був першим об'єктом такого роду в Україні після громадянської війни. Крім кіно для відвідувачів пропонувались ще читальня і бібліотека, шаховий клуб і, навіть, стрільковий тир у підвальному поверсі. Після подальших перебудов і пристосувань до нових стилістичних норм кінотеатр нарешті було реконструйовано у 1989 році з відновленням первісних конструктивістських форм. Фасади були розчищені від «класичного» декорування, проте, на жаль, не всі автентичні елементи було відновлено..

Відомими роботами київських архітекторів в конструктивістському стилі стали клуб ДПУ на Липках (рис.4), арх. В.О. Осьмак, 1932 [5], і ресторан «Динамо» (рис.5), арх. Й.Ю. Каракіс, 1934 [6]. А будинок Дому установ на Хрещатику арх. М. Холостенка був майже зведений, але потім розібраний, і на його місці збудований універмаг вже зовсім в іншій стилістиці – в стилі ар-деко за проектом московських архітекторів Д.Ф. Фрідмана та Л.Я. Мецоїна, 1936-1939.

Рис.4. Київ. Клуб ДПУ на Липках, В.О. Осьмак, 1932 р.

Рис.5. Київ. Ресторан «Динамо», арх. Й.Ю. Каракіс, П. Савич, 1932-1934 р.

Серед архітекторів, що плідно працювали в Дніпрі (Дніпропетровську) - Г.Л. Швецький-Вінецький, О.Л. Красносельський та ін. В ці роки за проектами Г.Л. Швецького-Вінецького в стилі конструктивізм споруджені Будівельна академія, Металургійний інститут, житловий будинок спеціалістів, ресторан «Динамо» (рис.6) та ін [7,8]. Палац Ілліча архітектора О.Л. Красносельського [9] поєднує лаконічні модернізовані форми і відсутність декору з класичною симетричною композицією об'ємів (рис.7).

Визначним пам'ятником архітектури конструктивізму стала споруда Дніпровської ГЕС в Запоріжжі – найбільшої на той час в СРСР і Європі, архітектурна частина проекту розроблена В.О. Весніним, М.Д. Коллі, Г.М. Орловим, С.Г. Андрієвським, 1927-1930.

Але українська архітектура середини 1920-х була достатньо різноманітною, і не вичерпувалась будівництвом лише в офіційно визнаному конструктивістському стилі. До 1932 р. дискусії між представниками новаторських та традиційних течій були невід'ємною частиною архітектурного життя. Поєднання традиційного, класичного, національного з модерним і раціональним породжувало нові напрями і давало своєрідні результати.

Представники традиціоналізму продовжували лінію синтезу народного мистецтва з модерном, яка була розпочата ще Українським архітектурним модерном (УАМ). Стиль ар-деко, який ще називають постконструктивізмом, теж знайшов відображення в архітектурі України цього періоду.

Рис.6. Дніпро (Дніпропетровськ). Ресторан «Динамо», арх. Г.Л. Швецький-Вінецький, 1932 р.

Рис.7. Дніпро (Дніпропетровськ). Палац Ілліча, арх. О.Л. Красносельський, 1932 р.

Представники традиціоналізму продовжували лінію синтезу народного мистецтва з модерном, яка була розпочата ще Українським архітектурним модерном (УАМ). Стиль ар-деко, який ще називають постконструктивізмом, теж знайшов відображення в архітектурі України цього періоду.

Харків був одним з осередків УАМ ще до 1917 року, тому не дивно, що спорудження частини нових будівель міста середини 1920-х було розпочато саме в руслі цієї традиції. Одними з перших споруд післяреволюційного часу є побудовані у 1925 р. архітектором О.В. Лінецьким Торгова біржа (рис.8) і Торговий пасаж «Новий» на площі Тевелева (зараз — площі Конституції) (рис.9). Будівля біржі відрізнялась асиметричним рішенням фасадів, більш вишуканим декором і, в цілому, наближалась до зразків довоєнного ар-нуво. Фасад торгового пасажу був більш стриманим і майже типовим прикладом стилю ар-деко. Всередині було розміщено торговий атриум-пасаж, вирішений в спрощених класичних формах [10].

Прикладом стилю ар-деко є будівля установи «Донвугілля», зведена архітекторами А.І. Носсалевичем і І.А. Ломаєвим у 1925 році (рис.10). Завершеності її композиції надали монументальні статуї шахтарів відомого українського скульптора І.П. Кавалерідзе [11].

Поєднували історизм з модерним стилем житловий будинок працівників Державного банку УРСР «Червоний банківець» арх. В.А. Естровича, 1928, комплекс студентських гуртожитків арх. О.Г. Молокіна і Р.Д. Іконникова, 1928-1930, Дім Наркомтруда інж. П.В. Кушнарьова, 1925, стиль якого характеризують як перехід від українського модерну до модерністських пошуків [12] та інші.

Традицію УАМ в дусі українського “козацького” бароко було продовжено в 1920-1930 роки в творчості архітектора Д.М. Дяченка. У 1925-1931 роках він запроєктував комплекс споруд Київського сільськогосподарського інституту в Голосієво, в декоративному оздобленні яких використані елементи барокової архітектури козацької доби. В корпусі лісотехнічного факультету фасад прикрашений центральним порталом фігурного абрису, пілястрами, карнизами та ліпниною на площинах масивних стін (рис.11). Будинок був зруйнований під час Другої світової війни і відновлений в повоєний час з добудовою третього поверху [13].

Стримані мотиви українського бароко виявлені і в формах головного portalу київського залізничного вокзалу, збудованого арх. О.М. Вербицьким у 1927-1932 роках. Під час будівництва проект дістав змін. Остаточний вигляд будівлі було вирішено в традиції раціоналістичного напрямку українського архітектурного модерну. Домінантою фасаду стала велетенська арка головного входу, яка нагадувала стилізований бароковий фронтон української архітектури XVII- XVIII століть (рис.12). Велике враження справляв

монументальний лаконічний інтер'єр головного вестибюля з великими параболічними арками. Після Другої Світової війни інтер'єр було реконструйовано архітектором Г. Домашенком в дусі сталінського історизму [14].

Рис.8. Харків. Торгова біржа на пл. Тевелева (Конституції), арх. О.В. Лінецький, 1925 р.

Рис.9. Харків. Пасаж "Новий", арх. О.В. Лінецький, 1925 р.

Рис.10. Харків. Установа «Донвугілля», арх. Носсалевиц А.І. Ломаєв І.А. скульптор Кавалерідзе І.П., 1925 р.

Рис.11. Київ. Корпус Лісотехнічного факультету Сільськогосподарчої Академії в Голосієво, арх. Д.М. Дяченко, 1925-1927 р.

Симетрична композиція житлового дому «Радянський лікар» в Києві (рис.13) архітектора П.Альошина, 1928-1930, декоративність фасадів, прикрашених еркерами над головним входом і двокольоровою цегляною кладкою, дають підстави визначити його стилістику близькою до ар-деко [15, 16].

Але після прийняття у 1932 р. постанови ЦК ВКП(б) про заборону існуючих досі архітектурних угруповань і напрямків і створення єдиної Спільки радянських архітекторів ситуація змінюється і стверджуються нові стилістичні норми, пов'язані з освоєнням класичної спадщини. Починається період, який отримав назву «постконструктивізм» і характеризується переходом до соціалістичного реалізму і «сталінської неокласики». Архітектори були вимушені переробляти проекти будівель в новій стилістиці, навіть тих, що вже зводяться.

Рис.12. Київ. Центральний залізничний вокзал, арх. О.М. Вербицький, П.Ф. Альошин, 1927-1932 р.

Рис.13. Київ. Будинок «Радянський лікар», арх. П.Ф. Альошин, 1928-1930 р.

Висновки. Архітектура України 1920-х – початку 1930-х років була невід’ємною частиною світового архітектурно-мистецького руху міжвоєнного періоду, відображала глобальні тенденції у формуванні нових стилів, і в той же час не втрачала виняткової національної ідентичності.

На основі аналізу стилістичних рішень архітектурних ансамблів і об’єктів Харкова, Києва, Дніпра та інших українських міст можна зробити висновок про достатню свободу і плюралізм стилів, серед яких - авангардний модерністський конструктивізм, по-сучасному осмислена спадщина українського архітектурного модерну, традицій народної і барокової архітектури, класичних мотивів та формування стилю ар-деко.

Література

- [1] Смоленська С.О. Архітектура авангардного Модернізму в Україні: генеза та спадщина. Дис. на здобуття наукового ступеню доктора архітектури. Харків, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1590/dissmolenska.pdf>
- [2] Будівля поштамту. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://constructivism-kharkiv.com/obiekty/65-29-45-budivlya-poshtamtu>
- [3] Офіційний сайт ПАО Харьковський ЦУМ. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.tsum.kharkov.ua/history.htm>
- [4] Архітектурний проєкт, що не був закінчений. Площа Дзержинського у Харкові. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://constructivism-kharkiv.com/obiekty/36-21-45-ploscha-svobodi>
- [5] Клуб ГПУ. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://theconstructivistproject.com/ru/object/454/klub-gpu>
- [6] Ресторан Динамо. Історія. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://kyivpastfuture.com.ua/restoran-dynamo-istoriya/> (дата звернення 18.06.24).
- [7] Ресторан «Динамо». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.facebook.com/novosti.dnepr.info/photos/a.546251258774123/3907603482638867/?type=3>
- [8] Швецький-Вінецький Генріх Львович. [Електронний ресурс]. Доступно: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%92%D1%96%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%93%D0%B5%D0%BD%D1%80%D1%96%D1%85_%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

- [9] Дворец Ильича. [Електронний ресурс]. Доступно: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%86_%D0%98%D0%BB%D1%8C%D0%B8%D1%87%D0%B0
- [10] Лінецький Олександр Васильович. [Електронний ресурс]. Доступно: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
- [11] Будинок тресту Донвугілля. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://constructivism-kharkiv.com/obiekty/48-45-45-donvugillya>
- [12] Будинок Наркомпраці (Харків). [Електронний ресурс]. Доступно: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA_%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96_\(%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA_%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96_(%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2))
- [13] Український архітектор Д. Дяченко - творець навчальних корпусів НУБіП України. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://nubip.edu.ua/node/9679>
- [14] Кам'яне мереживо Олександра Вербицького. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://uahistory.com/topics/events/13398>
- [15] Улица Большая житомирская, 17/2. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://ru.pinterest.com/pin/484699978655484069/>
- [16] Крейзер И.И. Эволюция пластического языка стиля ар деко в отечественной архитектуре конца 20-50-х годов XX столетия. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://eprints.kname.edu.ua/59138/1/Ehvoluciya%20plasticheskogo%20yazyka%20stilya%20Ar%20Deko%20v%20otechestvennoj%20arkhitekture%20konca%2020-kh%20-%2050-kh%20gg.%20%D0%A5%D0%A5%20st..pdf>

References

- [1] Smolenska S.O. Arkhitektura avangardnogo Modernizmu v Ukrainy: geneza ta spadschyna. Dis. na zdobuttya naukovogo stupenyu doctora arkhitektury. Kharkiv, 2017. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1590/dissmolenska.pdf>
- [2] Budivlya poshtamtu. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://constructivism-kharkiv.com/obiekty/65-29-45-budivlya-poshtamtu>
- [3] Ofytsyalniy sayt PAO Kharkovskiy CUM. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <http://www.tsum.kharkov.ua/history.htm>
- [4] Arkhitekturniy proekt, shcho ne buv zakincheniy. Ploshcha Dzerzhinskogo v Kharkovy. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://constructivism-kharkiv.com/obiekty/36-21-45-ploscha-svobodi>
- [5] Klub GPU. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <http://theconstructivistproject.com/ru/object/454/klub-gpu>
- [6] Restoran Dinamo. Istoriya. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://kyivpastfuture.com.ua/restoran-dynamo-istoriya/>
- [7] Restoran Dinamo. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://www.facebook.com/novosti.dnepr.info/photos/a.546251258774123/3907603482638867/?type=3>
- [8] Shvetskiy-Vinetskiy Genrih Lvovich. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%92%D1%96%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%93%D0%B5%D0%BD%D1%80%D1%96%D1%85_%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

- [9] Dvorets Illycha. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%86_%D0%98%D0%BB%D1%8C%D0%B8%D1%87%D0%B0
- [10] Lynetskiy Oleksandr Vasilyovich. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
- [11] Budinok trestu Donvugillya. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://constructivism-kharkiv.com/obiekty/48-45-45-donvugillya>
- [12] Budinok Narkomratsy (Kharkiv). [Elektronnyy resurs]. Dostupno: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA_%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96_\(%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA_%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96_(%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2))
- [13] Ukrainskiy arkhitekt D.Dyachenko – tvorets navchalnih korpusiv NUByP Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://nubip.edu.ua/node/9679>
- [14] Kamyane merezhyvo Oleksandra Verbitskogo. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://uahistory.com/topics/events/13398>
- [15] Ulytsa Bolshaya Zhytomirskaya, 17/2. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <https://ru.pinterest.com/pin/484699978655484069/>
- [16] Kreyzer I.I.Evolyutsiya plasticheskogo yazyka stylya ar deko v otechestvennoy arkhitekture kontsa 20-50-h godov XX stoletiya. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <http://eprints.kname.edu.ua/59138/1/Ehvolyuciya%20plasticheskogo%20yazyka%20stilya%20Ar%20Deko%20v%20otchestvennoj%20arkhitekture%20konca%2020-kh%20-%2050-kh%20gg.%20%D0%A5%D0%A5%20st.pdf>

STYLES IN THE ARCHITECTURE OF UKRAINE IN THE 1920S – EARLY 1930S

Khudyakov I. O.,

hudykov.abs@odaba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-6310-614X

Yaremenko I. S.,

Candidate of Architecture, Associate Professor,
yaryomenkoirina.abs@odaba.edu.ua, ORCID: 0000-0001-7057-1827

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Abstract. The purpose of the article is to study the peculiarities of style solutions in the architecture of Ukraine in the 1920s and early 1930s, taking into account the influence of avant-garde trends that shaped modernism in the first half of the twentieth century, as well as the national and historical traditions and heritage of Ukrainian architectural modern.

Examples of constructivist architecture in Kharkiv (the ensemble of Dzerzhynsky Square with the building of the Derzhprom, the Central Post Office, the Khatorg department store, and others), Kyiv (the fire station on Rostyslavska Street, the building of the Kyiv District Power Plant on Rybalsky Island, the complex of the VUFKU film studio on Shuliavka, the Ninth State Cinema, and others), Dnipro, and Zaporizhzhia are considered.

The authors noted the diversity of stylistic trends in the activities of representatives of traditionalism, who continued the line of synthesizing folk art with modern in the spirit of Ukrainian Architectural Modern (UAM) and European modern (the Trade Exchange in Kharkiv) or the Art Deco style, which was distributed after the International Exhibition in Paris in 1925 (the building of the Donvuhillya institution and «New» arcade store in Kharkiv, the Soviet Doctor residential building in Kyiv).

The combination of historicism and modern style can be found in Kharkiv buildings of that time, such as the residential building of the employees of the State Bank of the Ukrainian SSR «Chervonyi Bankyvets» (Red Banker), a residential building in the «Chervonyi Luch» quarter, a complex of student dormitories, the House of People's Commissariat of Labor, and others.

UAM traditions are continued in the spirit of Ukrainian Cossack Baroque in the complex of buildings of the Kyiv Agricultural Institute, and are also restrainedly represented in the forms of the main portal of the Kyiv railway station.

However, after the adoption in 1932 of a resolution of the Central Committee of the CPSU (b) banning the previously existing architectural groups and trends and establishing a single Union of Soviet Architects, the situation changed and new stylistic norms related to the development of the classical heritage were established. A period called «postconstructivism» begins, characterized by a transition to socialist realism and «Stalinist neoclassicism».

Thus, it can be concluded that the architecture of Ukraine in the 1920s and early 1930s was reflecting global trends in the formation of new styles, and at the same time did not lose its exclusive national identity.

Keywords: Styles in the architecture of Ukraine, constructivism, post-constructivism, art deco, Ukrainian architectural modern.